

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJĄ IR VALSTYBINĘ MOKESČIŲ INSPEKCIJĄ PRIE FINANSŲ MINISTERIJOS

2014-07-15 Nr. 4D-2014/1-630

Vilnius

I. SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2014-04-29 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau vadinama – Finansų ministerija) ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos (toliau vadinama – VMI arba Inspekcija) veiksmų (neveikimo), negrąžinus Pareiškėjui jo paaukotos politinei partijai aukos, kuri buvo pripažinta nepriimtina ir pervesta į valstybės biudžetą (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. „Aš nežinojau, kokią sumą pinigų galima skirti politinei partijai. Buvo kreiptasi į politinės partijos išdininkę [...]. Išdininkė liepė kreiptis į [Valstybinę] mokesčių inspekciją, kad grąžintų pinigus, kurie pateko ne pagal adresą. Inspekcija sako, kad turi grąžinti pinigus politinės partijos išdininkė. Taip ir prasidėjo siuntinėjimas [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Teko kreiptis į Finansų viceministrą [...]. Atsakymas buvo toks, kad skundas persiųstas į Vyriausiąją rinkimų komisiją (VRK). O iš VRK gavau atsakymą, kad [...] VRK neturi teisės spręsti, kad iš valstybės biudžeto grąžintų auką.“

2.3. „Vėl kreipiausi į Kauno rajono mokesčių inspekciją [...]. [...] mokesčių specialistas [...] sakė, kad po mėnesio bus pervesti pinigai, ir liepė pasirašyti, kad sutinku, kad pinigai būtų pervesti į Šiaulių banką. Kauno mokesčių inspekcija dėl sprendimo grąžinti man pinigus, siunčia į Vilnių, Valstybinę mokesčių inspekciją. [...] atsakymas 2013 m. 11 mėn. 7 d. buvo toks – nusprendžia negrąžinti.“

2.4. „Tada kreipiausi į Mokestinių ginčų komisiją [...]. Atsakymas 2013 m. 11 mėn. 28 d., kad mano skundą persiuntė į Valstybinę mokesčių inspekciją su prašymu pateikti man informaciją dėl galimybių susigrąžinti ... Lt auką, kuri buvo pervesta į valstybės biudžetą. Negavau jokios informacijos, kaip susigrąžinti ... Lt auką [...], buvo nutylėta. Mokestinių ginčų komisija [...] numatė, kad yra galimybių susigrąžinti, ir todėl persiuntė į Valstybinę mokesčių inspekciją, kad išspręstų šį klausimą.“

2.5. „Iš Valstybinės mokesčių inspekcijos [...] gavau atsakymą 2014 m. 01 mėn. 24 d., kad mano skundas yra nepagrįstas, jeigu nepatenkintas atsakymu, galiu kreiptis į teismą.“

3. Pareiškėjas prašo Seimo kontrolieriaus: „gal galima išspręsti ir be teismo paramos šį ginčą [...]“.“

4. Su Skundu pateikta:

4.1. „A“ politinės partijos (toliau taip pat vadinama – Partija) 2013-02-27 pažyma Pareiškėjui, kurioje nurodyta, jog Partija gavo rėmimą iš aukotojų, vienas iš aukotojų buvo Pareiškėjas, kuris 2012-09-25 paaukojo ... Lt, taip pat nurodoma, kad:

4.1.1. „[...] politinėms partijoms buvo galima aukoti iki 40,00 Lt nedeklaravus už 2011 m. pajamų [...]. Patikrinus auką ... Lt VMI ir gavus atsakymą, kad X pajamos už 2011 m. nedeklaruotos, tada per 5 darbo dienas tokios pajamos turėjo būti grąžintos aukotojui. Kadangi į banko tarpinę sąskaitą grąžinti negalima, aukotojo auka buvo pervesta į valstybės biudžetą 2012-10-01, paved. Nr. 78. Visa tai matosi politinių kampanijų finansavimo žiniaraštyje [...] VRK, [...] buvo siejama nepriimtina auka su pervesta auka biudžetui.“

4.1.2. „Pasibaigus rinkimams iki 2012-11-28 visos finansinės ataskaitos ir pirminiai dokumentai pateikti VRK audito patikrinimui. Patikrinimas atliktas ir „A“ politinės partijos rinkimų ataskaitoje, klaidų nėra nustatyta.“

4.1.3. „LR politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme nėra numatyta, kad juridinis vienetas gali padėti susigrąžinti aukotojui auką, kuris paaukojo nesilaikant minėto įstatymo.“

4.2. Finansų ministerijos 2013-07-09 raštas Nr. (17.10)-5K-1312655)-6K-1306037 Pareiškėjui, kuriame teigiama:

4.2.1. „Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas (toliau vadinama – Įstatymas) [...]. Pagal šio Įstatymo 23 straipsnio 1 dalį politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimą [...] kontroliuoja [...] Vyriausioji rinkimų komisija [...]. Vyriausioji rinkimų komisija kartu su Valstybine mokesčių inspekcija [...] sudaro sąlygas politinės partijos išdininkui Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje patikrinti, ar auka atitinka šio Įstatymo 10 straipsnio reikalavimus. Fizinis asmuo iki aukos savarankiškam politinės partijos dalyviui suteikimo [...] privalo deklaruoti turtą ir pajamas. [...] draudžiama naudoti politinėms kampanijoms gautas aukas, kurios neatitinka šio Įstatymo reikalavimų. Jeigu tokios aukos buvo gautos ir aukotojas yra žinomas, politinės kampanijos išdininkas per 5 darbo dienas nuo tokios aukos gavimo dienos turi auką grąžinti aukotojui, nurodydamas atsisakymo priimti auką priežastis. Jeigu aukotojas per 10 darbo dienų nenustatomas, politinės kampanijos išdininkas auką perveda į valstybės biudžetą.“

4.2.2. „[...] pagal valstybinės mokesčių inspekcijos [...] pateiktą informaciją Jūsų nurodyta suma buvo paaukota nesilaikant [...] Įstatyme nustatyto reikalavimo aukotojui deklaruoti turtą ir pajamas, todėl buvo pripažinta nepriimtina auka.“

4.2.3. „[...] Jūsų raštą įvertinti pagal kompetenciją persiuntėme [...] [Vyriausiajai rinkimų komisijai] ir paprašėme [...] kartu su Valstybine mokesčių inspekcija [...] informuoti Jus apie priimtą sprendimą.“

4.3. Vyriausiosios rinkimų komisijos (arba toliau vadinama – VRK) 2013-09-16 raštas Nr. 2-631(7.9) Pareiškėjui, kuriame nurodoma:

4.3.1. „Iš „A“ politinės partijos pateiktų politinės kampanijos finansavimo dokumentų matome, kad [...] išdininkė 2012-09-25, gavusi į politinės kampanijos sąskaitą X nepriimtina auką [...] – ... Lt, 2012-10-01 bandė grąžinti ją į tą pačią sąskaitą, iš kurios gavo [...]. „B“ AB, atsakydama į VRK paklausimą, nurodė, kad Nr. [...] yra ne sąskaitos, o konkrečios operacijos, t. y. kai asmuo įneša grynuosius pinigus [...], numeris. [...] išdininkės pateiktuose dokumentuose nurodyta, kad atliekant pavedimą į [...] nurodytą sąskaitą [...], gautas banko atsakymas: „Į nurodytą gavėjo sąskaitą mokėjimo pavedimai draudžiami.“ Pagal banko išrašą matome, kad tuomet tą pačią dieną 2012-10-01, ... Lt pervesta į valstybės biudžetą [...]“

4.3.2. „Pagal turimus duomenis, t. y. asmens kodą, bet neturint tikslaus X banko sąskaitos numerio grąžinti nepriimtinos aukos išdininkė neturėjo galimybių.“

4.3.3. „VRK nuomone, [...] išdininkė pervesdama nepriimtina X auką veikė pagal Įstatymo reikalavimus. VRK neturi teisės spręsti, ar iš valstybės biudžeto X gali būti grąžinama auka.“

4.4. Inspekcijos 2013-11-11 raštas Nr. (20.21-06)-RMA-38390 Pareiškėjui, kuriuo siunčiamas Inspekcijos 2013-11-07 sprendimas Nr. (20.16-06)-331-77104. Sprendime nurodyta: „[...] nusprendžiu: X [...] [...] negrąžinti (neįskaityti) mokesčio permokos (skirtumo) ... Lt: [...] grąžinimai aukotojams nėra reglamentuoti jokių teisės aktu, įgaliojimai dėl nepriimtinių aukų grąžinimo suteikti tik politinių partijų išdininkams. [...]. Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo [...] IX skyriuje nustatyta tvarka.“

4.5. Pareiškėjo 2013-10-11 prašymas Inspekcijai grąžinti (įskaityti) mokesčio permoką (skirtumą) ... Lt.

4.6. Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau taip pat vadinama – komisija) 2013-12-13 raštas Nr. 5-682(7-234)-2013, kuriuo Pareiškėjui siunčiamas Mokestinių ginčų komisijos 2013-12-13 posėdžio protokolo Nr. PP-283(7-234/2013) išrašas, nurodoma komisijos protokolinio sprendimo apskundimo tvarka, taip pat informuojama, kad Pareiškėjo skundą komisija persiuntė Inspekcijai „su prašymu pateikti Jums informaciją dėl galimybių susigrąžinti Jūsų ... Lt auką, kuri buvo pervesta į valstybės biudžetą.“ Prie rašto pridėtame protokole nurodyta:

4.6.1. „Iš byloje esančios medžiagos matyti, kad Pareiškėjas ginčija Inspekcijos viršininko 2013-11-07 sprendimą grąžinti (įskaityti) mokesčio permoką (skirtumą) Nr. (20.16-06)-331-77104, kuriuo mokesčių administratorius nusprendė negrąžinti (neįskaityti) Pareiškėjui ... Lt aukos sumos, [...]. Šiuo sprendimu Pareiškėjui nėra naujai apskaičiuojamas ir nurodomas sumokėti mokestis, taip pat juo nėra atsisakoma grąžinti (įskaityti) mokesčio permoką (skirtumą), todėl dėl jo kilęs ginčas nėra mokestinis ginčas ir yra nežinybingas Komisijai. Aukos politinėms partijoms nėra mokestis MAĮ [Mokesčių administravimo įstatymo] prasme (MAĮ 13 str.) ir jos nėra administruojamos pagal MAĮ nuostatas.“

4.6.2. „[...] Pareiškėjas ginčijamą Inspekcijos sprendimą turėjo skusti Vilniaus apygardos administraciniam teismui.“

4.6.3. „Pareiškėjo 2013-11-28 skundą palikti nenagrinėtą.“

4.7. Inspekcijos 2014-01-24 raštas Nr. (32.42-31-1)-R-707 Pareiškėjui, kuriame nurodoma:

4.7.1. „[...] suma buvo paaukota nesilaikant aukos suteikimo metu galiojusio [...] Įstatyme [...] nustatyto reikalavimo aukotojui deklaruoti turtą (įskaitant pajamas), todėl buvo pripažinta nepriimtina auka.“

4.7.2. „[...] Įstatyme aptartos pasekmės, kai politinės kampanijos dalyviui suteikiama nepriimtina auka, taip pat jos grąžinimo aukotojui tvarka bei terminai. [...] jeigu aukotojas per 10 darbo dienų nenustatomas, politinės kampanijos išdininkas auką perveda į biudžetą.“

4.7.3. „A“ politinės partijos 2013 m. vasario 27 d. pažymoje Jūsų vardu išduotoje pažymoje Nr. 002 pažymėta, kad auka negalėjo būti grąžinta, nes per banko tarpinę sąskaitą politinei partijai pervestą sumą grąžinti į šią sąskaitą negalima, todėl ji pervesta į valstybės biudžetą.“

4.7.4. „[...] Įstatyme aptartas nepriimtinių aukų grąžinimo aukotojams būdas ir terminai, įgaliojimai dėl nepriimtinių aukų grąžinimo aukotojams ar pervedimo į biudžetą yra suteikti tik politinių kampanijų išdininkams, tačiau nėra numatytas pervedimų lėšų į biudžetą grąžinimas aukotojams. Atsižvelgiant į tai, Jūsų prašymas grąžinti į biudžetą sumokėtą ... Lt sumą Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos Mokestinių prievolių departamento Kauno gyventojų skyriaus (toliau – Kauno AVMI) 2013 m. lapkričio 7 d. sprendimu Nr. (20.16-06)-331-77104 nebuvo patenkintas.“

4.7.5. „Skundą dėl šio Kauno AVMI sprendimo Jūs turite teisę pateikti Vilniaus apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo [...] nustatyta tvarka.“

II. TYRIMAS IR IŠVADOS

Skundo tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos įstatymai ir Vyriausybės nutarimai:

5.1. Seimo kontrolierių įstatyme nustatyta:

12 straipsnis – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje.“

17 straipsnis – „1. Seimo kontrolierius [...] priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, apie tai informuodamas pareiškėją, jeigu: [...] 3) skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolierių kompetencijai; [...] 6) padaro išvadą, kad skundą tikslinga nagrinėti kitoje institucijoje ar įstaigoje. [...]. 4. Jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, skundo tyrimas nutraukimas.“

5.2. Civiliniame kodekse nurodyta:

1.5 straipsnis – „1. Civilinių teisinių santykių subjektai, įgyvendindami savo teises bei atlikdami pareigas, privalo veikti pagal teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimus.“

1.6 straipsnis – „Įstatymų nežinojimas ar netinkamas jų nuostatų suvokimas neatleidžia nuo juose numatytų sankcijų taikymo ir nepateisina įstatymų reikalavimų nevykdymo ar netinkamo jų vykdymo.“

6.476 straipsnis – „3. Auka turi būti naudojama tam, kam buvo paaukota. [...]. 4. [...] Jeigu dėl pasikeitusių aplinkybių naudoti paaukoto turto pagal nurodytą tikslą nebeįmanoma, tai kitiems tikslams jis gali būti naudojamas tik aukotojo sutikimu, o jeigu aukotojas mirė (baigėsi), – tik teismo leidimu. 5. Jeigu turtas naudojamas ne tam, kam jis buvo paaukotas, tai aukotojas ar jo teisių perėmėjai turi teisę reikalauti teismo tvarka atšaukti auką. Ši taisyklė netaikoma buitinio pobūdžio ir nedidelės vertės aukoms.“

5.3. *Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme* (Įstatymas) (Įstatymo redakcija, galiojanti nuo 2013-12-14) nurodyta:

10 straipsnis – „2. Vienas fizinis asmuo, nurodytas šio įstatymo 13 straipsnyje, per politinę kampaniją kiekvienam savarankiškam politinės kampanijos dalyviui gali suteikti auką, nevirsijanti 10 paskelbto praėjusių kalendorinių metų ketvirto ketvirčio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (toliau – VMDU) dydžių. Bendra vieno fizinio asmens aukų savarankiškiems politinės kampanijos dalyviams suma per kalendorinius metus negali viršyti 10 procentų fizinio asmens už praėjusius kalendorinius metus deklaruotų metinių pajamų. Į šiuos dydžius neįskaičiuojamos šio įstatymo 11 straipsnyje nurodytos aukos. 4. Fizinis asmuo iki aukos savarankiškam politinės kampanijos dalyviui suteikimo įstatymų nustatyta tvarka privalo deklaruoti turtą ir pajamas už praėjusius kalendorinius metus. [...] 8. Auka laikoma priimta, kai politinės kampanijos išdininkas, patikrinęs, ar gauta auka atitinka šio įstatymo reikalavimus, užregistruoja auką ir, jeigu priimama auka gryniaisiais pinigais arba nepiniginė auka, aukotojui įteikia (išsiunčia) aukų lapą. 12. Šio straipsnio nuostatos šio įstatymo 11 straipsnyje nurodytoms mažoms aukoms taikomos tiek, kiek šio įstatymo 11 straipsnyje nereglamentuojama kitaip.“

11 straipsnis – „1. Maža auka laikoma piniginė fizinio asmens auka (aukų suma), per politinę kampaniją suteikta vienam savarankiškam politinės kampanijos dalyviui ir nevirsijanti 40 litų. 2. Mažas aukas savarankiškiems politinės kampanijos dalyviams galima suteikti telefonu, internetu, banko pavedimu ir kitomis priemonėmis, leidžiančiomis politinės kampanijos finansavimo kontrolę vykdančioms institucijoms nustatyti aukotoją.“

12 straipsnis – „1. Draudžiama naudoti politinėms kampanijoms gautas aukas, kurios neatitinka šio įstatymo reikalavimų. Jeigu tokios aukos buvo gautos ir aukotojas yra žinomas, politinės kampanijos išdininkas per 5 darbo dienas nuo tokios aukos gavimo dienos turi auką grąžinti aukotojui, nurodydamas atsisakymo priimti auką priežastis. Jeigu aukotojas per 10 darbo dienų nenustatomas, politinės kampanijos išdininkas auką perveda į valstybės biudžetą.“

22 straipsnis – „2. Politinių kampanijų finansavimo ir politinės reklamos stebėseną vykdo Vyriausioji rinkimų komisija.“

5.4. *Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme* (Įstatymas) (redakcija, galiojusi iki 2013-12-13) nurodyta:

10 straipsnis – „2. Vienas fizinis asmuo, nurodytas šio įstatymo 12 straipsnyje, per politinę kampaniją kiekvienam savarankiškam politinės kampanijos dalyviui gali paaukoti auką, neviršijančią 10 paskelbto praėjusių kalendorinių metų ketvirto ketvirčio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (toliau – VMDU) dydžių. Bendra vieno fizinio asmens aukų suma savarankiškiems politinės kampanijos dalyviams per kalendorinius metus negali viršyti 10 procentų fizinio asmens už praėjusius kalendorinius metus deklaruotų metinių pajamų. Į šiuos dydžius neįskaičiuojamos šio įstatymo 10¹ straipsnyje nurodytos aukos. [...] 4. Fizinis asmuo iki aukos savarankiškam politinės kampanijos dalyviui suteikimo įstatymų nustatyta tvarka privalo deklaruoti turtą ir pajamas. [...] 8. Auka laikoma priimta, kai politinės kampanijos išdininkas, patikrinęs, ar gauta auka atitinka šio įstatymo reikalavimus, užregistruoja auką ir, jeigu priimama auka grynaisiais pinigais arba nepiniginė auka, aukotojui įteikia (išsiunčia) aukų lapą. [...] 2. Šio straipsnio nuostatos šio įstatymo 10¹ straipsnyje numatytoms mažoms aukoms taikomos tiek, kiek šio įstatymo 10¹ straipsnyje nereglamentuojama kitaip.“

10¹ straipsnis – „1. Maža auka laikoma piniginė fizinio asmens auka (aukų suma), per politinę kampaniją paaukota vienam savarankiškam politinės kampanijos dalyviui ir neviršijanti 40 litų. 2. Mažas aukas savarankiškiems politinės kampanijos dalyviams galima aukoti telefonu, internetu, banko pavedimu ir kitomis priemonėmis, leidžiančiomis politinės kampanijos finansavimo kontrolę vykdančioms institucijoms nustatyti aukotoją.“

11 straipsnis – „1. Draudžiama naudoti politinėms kampanijoms gautas aukas, kurios neatitinka šio įstatymo reikalavimų. Jeigu tokios aukos buvo gautos ir aukotojas yra žinomas, politinės kampanijos išdininkas per 5 darbo dienas nuo tokios aukos gavimo dienos turi auką grąžinti aukotojui, nurodydamas atsisakymo priimti auką priežastis. Jeigu aukotojas per 10 darbo dienų nenustatomas, politinės kampanijos išdininkas auką perveda į valstybės biudžetą.“

23 straipsnis – „1. Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimą pagal kompetenciją įstatymų nustatyta tvarka kontroliuoja Vyriausioji rinkimų komisija ir kitos institucijos. 2. Vyriausioji rinkimų komisija: [...] 3) kartu su Valstybine mokesčių inspekcija sudaro sąlygas politinės kampanijos išdininkui Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje patikrinti, ar auka atitinka šio įstatymo 10 straipsnio 2 dalies reikalavimus; [...] 7) jos nustatyta tvarka kontroliuoja, kaip politinės partijos ir politinės kampanijos dalyviai laikosi šio įstatymo reikalavimų, ir siūlo traukti atsakomybėn už šio įstatymo pažeidimus arba kreiptis į kitas institucijas, kurioms įstatymų suteikta kompetencija leidžia patikrinti, kaip laikomasi įstatymų nustatytų reikalavimų; Vyriausioji rinkimų komisija atsako už tinkamą informacinės sistemos veikimą. [...] 5. Valstybinė mokesčių inspekcija tikrina, ar aukotojai turėjo pakankamai pajamų aukai suteikti ir ar jos apmokestintos įstatymų nustatyta tvarka. Apie atliktą tikrinimą ir jo metu nustatytus teisės aktų pažeidimus Valstybinė mokesčių inspekcija praneša Vyriausiajai rinkimų komisijai.“

5.5. *Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatyme* nurodyta:

3 straipsnis – „1. Vyriausiosios rinkimų komisijos uždaviniai yra: [...]; 5) įstatymų nustatyta tvarka ir formomis kontroliuoti politinių partijų ir politinių organizacijų (toliau – partijų), politinių kampanijų finansavimą; [...]“

5.6. *Mokesčių administravimo įstatyme* (MAĮ) nurodyta:

23 straipsnis – „1. Centrinis mokesčių administratorius pagal kompetenciją atlieka tokias pagrindines funkcijas: [...]; 5) nustato mokesčių permokų (skirtumų) ir nepagrįstai (neteisingai) išieškotų mokesčių, baudų bei delspinigių grąžinimo (įskaitymo) procedūras; [...]; 9) nagrinėja mokestinius ginčus; [...]“

5.7. *Viešojo administravimo įstatyme* nurodyta:

8 straipsnis – „3. Individualus administracinis aktas turi būti pasirašytas jį priėmusio pareigūno ar valstybės tarnautojo arba viešojo administravimo subjekto vadovo, jo pavaduotojo ar įgalioto asmens ir patvirtintas antspaudu. [...]“

34 straipsnis – „1. Administracinė procedūra baigiama administracinės procedūros sprendimo priėmimu. Asmeniui, dėl kurio pradėta administracinė procedūra, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu pranešama apie priimtą administracinės procedūros sprendimą ir nurodomos faktinės aplinkybės, nustatytos skundo nagrinėjimo metu, teisės aktai, kuriais vadovaujantis priimtas administracinės procedūros sprendimas, ir sprendimo apskundimo tvarka.“

5.8. *Administracinių bylų teisenos įstatyme* nurodyta:

15 straipsnis – „1. Administraciniai teismai sprendžia bylas dėl: [...] 3) žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo (Civilinio kodekso 6.271 straipsnis); 4) mokesčių, kitų privalomų mokėjimų, rinkliavų sumokėjimo, grąžinimo ar išieškojimo, finansinių sankcijų taikymo, taip pat dėl mokestinių ginčų; [...]“

19 straipsnis – „1. Be kompetencijos, nustatytos šio įstatymo 18 straipsnyje, Vilniaus apygardos administracinis teismas yra pirmoji instancija šio įstatymo 15 straipsnyje nurodytoms byloms, kai pareiškėjas ar atsakovas yra centrinis administravimo subjektas, išskyrus bylas dėl norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumo, taip pat bylas, nurodytas šio įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 12 punkte.“

33 straipsnis – „1. Jeigu specialus įstatymas nenustato kitaip, skundas (prašymas) administraciniam teismui paduodamas per vieną mėnesį nuo skundžiamo akto paskelbimo arba individualaus akto ar pranešimo apie veiksmą (neveikimą) įteikimo suinteresuotai šaliai dienos arba per du mėnesius nuo dienos, kai baigiasi įstatymo ar kito teisės akto nustatytas reikalavimo įvykdymo terminas.“

5.9. *Bešeimininkio, konfiskuoto, valstybės paveldėto, į valstybės pajamas perduoto turto, daiktinių įrodymų lobių ir radinių perdavimo, apskaitymo, saugojimo, realizavimo, grąžinimo ir pripažinimo atliekomis taisyklėse*, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 634, nurodyta:

„149. Turto grąžinimas vykdomas, kai įsiteisėja civilinėje, administracinėje ar baudžiamojoje byloje (ikiteisminiame tyrime) priimtas atitinkamas sprendimas, kuris yra pagrindas grąžinti savininkui turtą.“

5.10. *Dokumentų rengimo taisyklėse*, patvirtintose Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011-07-04 įsakymu Nr. V-117, nurodyta:

30 punktas – „**Parašo rekvizitą** sudaro dokumentą pasirašančio asmens pareigų pavadinimas, parašas, vardas ir pavardė. [...]“;

38 punktas – „**Gauto dokumento nuorodą** sudaro žodis „I“, dokumento, į kurį atsakoma, data ir registracijos numeris, pvz.: [...]“;

51 punktas – „**Dokumento rengėjo nuorodoje** rašomi dokumentą parengusio asmens vardas (vardo raidė) ir pavardė, kontaktinė informacija (telefono, fakso numeriai, elektroninio pašto adresas). Dokumento rengėjo nuoroda išdėstoma dokumento pabaigoje, kairėje pusėje virš apatinės paraštės, [...]“;

57 punktas – „Siunčiamų dokumentų [...] rekvizitai yra šie: herbas arba prekių ženklas, dokumento sudarytojo pavadinimas, įstaigos duomenys, adresatas, dokumento pavadinimas (raštuose – antraštė), dokumento data, registracijos numeris, gauto dokumento nuoroda (atsakomuosiuose dokumentuose), dokumento tekstas, parašas, dokumento rengėjo nuoroda.“

6. Aktualios teismų nutartys:

6.1. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007-10-22 nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-384/2007*, nurodyta:

„Teisėjų kolegija pažymi, kad **kiekvienas asmuo turi domėtis savo teisėmis ir pareigomis, t. y. turi elgtis protingai**. Protingumas reikalauja, kad asmuo elgtųsi apdairiai, atidžiai, rūpestingai, teisingai ir sąžiningai. Asmens veiksmai konkrečioje situacijoje vertinami pagal apdairaus, rūpestingo, atidaus asmens (lot. *bonus pater familias*) elgesio adekvačioje situacijoje etaloną. Pažymėtina, kad **teisės aktai skelbiami viešai, todėl kiekvienas rūpestingas asmuo gali sužinoti savo teises ir pareigas. Asmuo, ignoruodamas įstatymus, nesidomėdamas savo teisėmis ir pareigomis, elgiasi neprotingai, todėl negali pasiteisinti tuo, kad nežino įstatymų ar juos netinkamai supranta**. Teisėje galioja dar iš romėnų teisės atėjęs principas, kad įstatymo ignoravimas nėra pasiteisinimas (lot. *ignorantia non est argumentum*). CK 1.6 straipsnyje, atsižvelgiant į konstitucinę nuostatą, kad įstatymo nežinojimas neatleidžia nuo atsakomybės (Konstitucijos 7 straipsnio 3 dalis), įtvirtinta, jog **įstatymų nežinojimas ar netinkamas jų nuostatų suvokimas neatleidžia nuo juose numatytų sankcijų taikymo ir nepateisina įstatymų reikalavimų nevykdymo ar netinkamo jų vykdymo**.“

6.2. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009-09-28 nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-355/2009*, nurodyta:

„Civilinių santykių dalyviai turi bendrojo pobūdžio pareigą įgyvendindami savo teises ir vykdydami pareigas elgtis protingai, pagal *bonus pater familias* elgesio standartus ir rūpintis savo interesų apsauga (CK 1.5 straipsnis). **Asmenys, kurie įgyvendindami savo civilines teises nesilaiko įstatymų nustatytos tvarkos, prisiima riziką, kad jų interesai nebus ginami teismo, [...]**.“

6.3. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008-08-07 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-423/08*, nurodyta:

„[...] Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio, nustatančio individualaus administracinio akto bendruosius reikalavimus, 2 dalyje nurodyta, jog individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka. **Viešojo administravimo subjekto priimtame individualiame administraciniame akte įrašyta bendro pobūdžio nuoroda į atitinkamą įstatymą, kuriame nustatyta sprendimo apskundimo tvarka, nelaikytina tinkamu Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 2 dalies reikalavimų vykdymu. Įstatymo reikalavimas, kad individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka, nustato pareigą individualų administracinį aktą priimančiam viešojo administravimo subjektui sprendime nurodyti tokius duomenis, iš kurių be papildomų informacijos šaltinių (įstatymų, poįstatyminių teisės aktų) ir laiko sąnaudų pareiškėjui, nepriklausomai nuo jo išsilavinimo, amžiaus, būtų visiškai aišku, kokia institucijai (institucijos pavadinimas, adresas) ir per kokį terminą (nurodant, ar terminas skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo, ar nuo individualaus akto gavimo dienos) gali būti paduotas skundas**.“

Tyrimo išvados

7. Pareiškėjas skundžia Finansų ministerijos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos (Inspekcijos) veiksmus (neveikimą), atsisakius jam grąžinti Partijai paaukotą ... Lt auką, kuri buvo pripažinta nepriimtina ir pervesta į valstybės biudžetą (toliau vadinama – Auka).

8. Santykių, susijusių su aukomis, aukojimu, bendrąsias nuostatas nustato Civilinis kodeksas (žr. šios pažymos 5.2 punktą), kurio 6.476 straipsnio normos yra specialiosios bendrųjų dovanojimo sutarties instituto normų atžvilgiu (žr. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009-09-28 nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-355/2009*). Aukojimo sandoris, kaip ir kiti dovanojimo sandoriai yra dvišaliai, t. y. būtina tiek aukotojo valia perduoti auką, tiek priimančio asmens valia auką priimti. Įstatyme (šios pažymos 5.3, 5.4 punktai) nustatytos aukų, skiriamų politinių partijų kampanijoms, specialiosios

nuostatos. Įstatyme nurodyti atvejai, kada auka laikoma nepriimtina. Vienas tokių reikalavimų – kai aukotojas nesilaikė Įstatyme nustatytų reikalavimų deklaruoti savo turtą ir pajamas (Įstatymo 10 straipsnis).

Įstatyme nurodyta, kad nepriimtina auka grąžinama aukotojui per 5 darbo dienas arba pervedama į valstybės biudžetą tuo atveju, jeigu per Įstatyme nurodytą terminą aukotojas nenustatomas. Pareigą atlikti veiksmus nustatant aukotoją ir grąžinant jam auką arba pervedant auką į valstybės biudžetą, jeigu aukotojo nepavyksta nustatyti, priskirta politinių partijų išdininkams.

Nagrinėjamu atveju konstatuotina, kad Pareiškėjas nesilaikė minėtųjų Įstatymo reikalavimų, todėl jo auka pagrįstai buvo pripažinta nepriimtina. Taip pat nustatyta, kad Partijos išdininkė ėmėsi veiksmų aukotojui (Pareiškėjui) nustatyti ir grąžinti jam Auką, tačiau nesant realių galimybių tai padaryti, nepriimtina Auka buvo pervesta į valstybės biudžetą nepažeidžiant Įstatyme nustatytų terminų. Vyriausioji rinkimų komisija, įvertinusi tokią Partijos išdininkės veiklą, pažeidimų nenustatė.

9. Tyrimo metu nustatyta, kad valstybės institucijos (Finansų ministerija, Inspekcija, Vyriausioji rinkimų komisija, Mokestinių ginčų komisija) išvelgė nepriimtinos aukos, pervestos į valstybės biudžetą, grąžinimo aukotojui (Pareiškėjui) problemą. Įvertinus tyrimo metu gautą informaciją bei teisinį reglamentavimą (šios pažymos 5.2 – 5.4, 5.9 punktai), nėra pagrindo nesutikti su Finansų ministerijos, Inspekcijos, Mokestinių ginčų komisijos, Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) priimtais sprendimais ir jų motyvais (šios pažymos 4.2–4.4, 4.6, 4.7 punktai), kuriuose nurodoma, jog teisės aktuose nėra numatytas pervestų į valstybės biudžetą aukų lėšų grąžinimas aukotojams. Atsižvelgusios į joms teisės aktais nustatytą kompetenciją, minėtos institucijos ėmėsi veiksmų, siekdamos suteikti Pareiškėjui informaciją dėl galimybių išspręsti jo nurodytą problemą, t. y. pateikė jų turimą informaciją, o dėl kitos informacijos – persiuntė kitoms institucijoms pagal jų kompetenciją. Institucijų pateiktuose atsakymuose Pareiškėjui buvo nurodyta galimybė kreiptis į teismą.

10. Įvertinus tai, kas išdėstyta, tai, kad į valstybės pajamas perduoto turto grąžinimas vykdomas tik, kai yra įsiteisėjęs atitinkamas teismo sprendimas, kuris yra pagrindas grąžinti savininkui turtą (šios pažymos 5.9 punktas), vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatyme apibrėžta administracinių teismų kompetencija, Civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nuostatomis (šios pažymos 5 punktas), klausimas dėl Aukos grąžinimo sprendimas kitoje institucijoje – teisme, šis ginčas nėra priskirtas Seimo kontrolieriaus kompetencijai, todėl Skundo tyrimas nutrauktinas.

11. Pažymėtina, kad Pareiškėjas savo iniciatyva priėmė sprendimą paaukoti lėšų Partijai ir, pervedęs Auką, realizavo Įstatyme numatytą savo teisę, tačiau netinkamu būdu. Pareiškėjas nurodo, jog jis nežinojo, kokią sumą galima skirti politinei partijai (šios pažymos 2.1 punktas). Atsižvelgus į tai, kad reikalavimai politinių kampanijų aukoms yra nurodyti Įstatyme, kuris yra viešai paskelbtas, į Civilinio kodekso 1.6 straipsnio nuostatas (žr. šios pažymos 9.2 punktą), nėra pagrindo sutikti su tokia Pareiškėjo pozicija, tačiau, kaip nurodyta šios pažymos 10 punkte, galutinį sprendimą dėl Aukos grąžinimo ar negrąžinimo gali priimti teismas, įvertinęs visas faktines bylos aplinkybes.

Atkreiptinas Pareiškėjo dėmesys, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra ne kartą akcentuota civilinių teisinių santykių dalyvių pareiga elgtis protingai, pagal *bonus pater familias* elgesio standartus ir rūpintis savo interesų apsauga. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad kiekvienas rūpestingas asmuo gali sužinoti savo teises ir pareigas, o jeigu jomis nesidomi, elgiasi neprotingai, todėl negali pasiteisinti tuo, kad nežino įstatymų ar juos netinkamai supranta, ir prisiima riziką, kad jo interesai tam tikrais atvejais gali būti neginami (žr. šios pažymos 6.1, 6.2 punktus).

12. Atsižvelgęs į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu gautą informaciją, teisinį reglamentavimą (šios pažymos 5 punktas) bei teismų praktiką (šios pažymos 6.3 punktas), Seimo

kontrolierius mano esant tikslinga pasisakyti dėl Inspekcijos sprendimų, nagrinėjant Pareiškėjo prašymus grąžinti Auką.

Dėl Inspekcijos sprendimų, nagrinėjant Pareiškėjo prašymus grąžinti Auką

13. Tyrimo metu nustatyta, kad Inspekcija 2013-11-11 raštu Nr. (20.21-06)-RMA-38390 informavo Pareiškėją apie Inspekcijos 2013-11-07 sprendimą Nr. (20.16-06)-331-77104 (toliau vadinama – Sprendimas). Inspekcijos 2013-11-11 rašte Sprendimo apskundimo tvarka nėra nurodyta. Sprendime nurodyta: „Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo [...] IX skyriuje nustatyta tvarka“ (šios pažymos 4.4 punktas).

Inspekcijos 2014-01-24 raštu Nr. (32.42-31-1)-R-707 nurodoma, kad skundą dėl Sprendimo Pareiškėjas turi teisę „pateikti Vilniaus apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo [...] nustatyta tvarka“ (šios pažymos 4.7.5 punktas).

14. Atkreiptinas dėmesys į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, kurioje išaiškinta, jog „Viešojo administravimo įstatymas 8 straipsnio 2 dalyje nustatytas reikalavimas, kad individualiame administraciniame akte turi būti nurodyta akto apskundimo tvarka, nustato pareigą individualų administracinį aktą priimančiam viešojo administravimo subjektui **sprendime nurodyti tokius duomenis, iš kurių be papildomų informacijos šaltinių** (įstatymų, poįstatyminių teisės aktų) ir laiko sąnaudų pareiškėjui, nepriklausomai nuo jo išsilavinimo, amžiaus, būtų visiškai aišku, kokiai institucijai (institucijos pavadinimas, adresas) ir per kokį terminą (nurodant ar terminas skaičiuojamas nuo sprendimo priėmimo, ar nuo individualaus akto gavimo dienos) **gali būti paduotas skundas. Administracinio akto apskundimo tvarkos neišaiškinimas tinkamai nesiderina su geru viešuoju administravimu bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintu principu, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, gali suvaržyti asmens teisę kreiptis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją ar teismą**“ (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis: 2008-08-07 Nr. AS¹⁴⁶-423/2008, 2010-03-26 Nr. AS⁵⁵⁶-161/2010, 2010-03-26 Nr. AS¹⁴³-178/2010, 2012-09-21 Nr. AS⁴⁹²-440/2012, taip pat Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant išankstinio ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarką reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimą (I dalį), paskelbtą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenyje „Administracinė jurisprudencija“, Nr. 19, p. 490–491).

15. Įvertinus tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Inspekcija nei savo sprendimuose, nei raštuose nenurodžiusios detalios informacijos, iš kurios be papildomų informacijos šaltinių Pareiškėjui būtų aišku, kuriai institucijai ir per kokį terminą gali būti paduotas skundas, netinkamai įvykdė teisės aktų reikalavimus nurodyti sprendimų apskundimo tvarką. Tokiu būdu buvo suvaržyta Pareiškėjo teisė kreiptis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją arba teismą, buvo pažeisti „teisinės valstybės“, „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“, „gero administravimo“ principai, todėl **Inspekcijai siūlytina** atsižvelgti į nustatytus pažeidimus ir užtikrinti, kad ateityje asmenims būtų tinkamai nurodoma priimtų Inspekcijos sprendimų apskundimo tvarka. Atsižvelgus į tai, kad sprendimo grąžinti (įskaityti) mokesčio permoką (skirtumą) formą tvirtina Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos viršininkas, siūlytina tikslinti formą FR0783 ir kitas Inspekcijos administracinių sprendimų formas.

16. Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Inspekcijos 2013-11-07 sprendime Nr. (20.16-06)-331-77104 (Sprendime) nurodyti parašo, dokumento rengėjo rekvizitai neatitinka Dokumentų tvarkymo taisyklėse (žr. šios pažymos 5.10 punktą) nustatytų rekvizitų reikalavimų. Sprendimas Pareiškėjui buvo išsiųstas Inspekcijos 2013-11-11 raštu Nr. (20.21-06)-RMA-38390, tačiau nei rašte, nei Sprendime nėra gauto dokumento nuorodos.

Seimo kontrolierius pažymi, jog kiekviename institucijos teikiamame atsakyme turi būti pateikta *gauto dokumento nuoroda*, nes nuorodos pateikimas svarbus dėl to, kad būtų žinoma, į kokį

konkretų kreipimąsi yra atsakoma (ypač jeigu asmuo (arba institucija) yra pateikęs ne vieną raštą), be to, kad nebūtų sudaroma prielaidų teigti, jog į tam tikrą kreipimąsi apskritai nėra atsakyta (gavęs atsakymą be šios nuorodos asmuo (arba institucija) gali teigti, kad jam nebuvo pateiktas atsakymas į jo konkretų kreipimąsi). *Gauto dokumento nuorodos* pateikimas svarbus ir dėl tinkamo dokumentų archyvavimo.

Atsižvelgus į tai, kad Sprendimas buvo siunčiamas Pareiškėjui, jis laikytinas ne tik Inspekcijos rengiamu (vidaus) dokumentu, bet ir siunčiamu dokumentu, todėl tikslinga įvertinti siunčiamų dokumentų reikalavimus, nustatytus Dokumentų rengimo taisyklėse.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, **siūlytina Inspekcijai** atkreipti dėmesį į šiuos pažeidimus ir užtikrinti, kad visuose Inspekcijos siunčiamuose dokumentuose (atsakomuosiuose dokumentuose) būtų tiksliai pateikiama *gauto dokumento nuoroda bei kiti rekvizitai*, kaip to reikalaujama teisės aktuose; prireikus tikslinti formą FR0783 ir kitas formas.

III. SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

17. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 ir 6 punktais, 4 dalimi, 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Seimo kontrolierius nusprendžia:

Pareiškėjo – X – skundo dėl Finansų ministerijos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos veiksmų (neveikimo), negrąžinant Pareiškėjui jo paaukotos politinei partijai aukos, kuri buvo pervesta į valstybės biudžetą, tyrimą nutraukti.

IV. SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

18. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8, 17 punktais, Seimo kontrolierius rekomenduoja **Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Finansų ministerijos:**

18.1. atsižvelgti į nustatytus pažeidimus, varžančius asmenų teisę kreiptis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją ar teismą, ir užtikrinti, kad asmenims būtų tinkamai nurodoma Inspekcijos priimtų sprendimų apskundimo tvarka;

18.2. tikslinti sprendimo grąžinti (įskaityti) mokesčio permoką (skirtumą) formą FR0783 ir kitas formas.

Vadovaudamasis Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalimi, prašyčiau šias rekomendacijas išnagrinėti ir apie jų nagrinėjimo rezultatus informuoti (pateikiant patvirtinančius dokumentus) **iki 2014-09-30.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas